

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Articvlvs VII. Vtrum videntes Deum per essentiam ipsum comprehendant.
artic. 7.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

Virum visiones beatifica hominum, & Angelorum sint eiusdem speciei.

Parti negans fundatur primò.

Partem negantem amplectitur Maior in 4. d. 49. quaest. 11. probarique potest primò, quoniam actus emanantes à potentis specie distinctis, sunt inter se specie distincti: sed intellectus Angelicus, & humanus distinguuntur inter se specie: ergo visiones beatifica, quæ ab eis emanant, specie inter se distinguuntur.

Secundò.

Secundò, visiones beatorum non sunt de eodem obiecto adequato: quippe cum quidam beati videant aliquid in Verbo, quod non videtur ab aliis, sed cognitiones, quæ non sunt de eodem obiecto, distinguuntur inter se specie: ergo visiones beatifica non sunt omnes eiusdem speciei.

Tertiò.

Tertiò, vnus beatus est essentialiter beator alio, vt Theologi omnes concedunt: ergo beatitudo vnus est essentialiter perfectior beatitudine alterius, & consequenter est ab illa specie distincta.

Visiones beatifica hominũ & angelorũ sunt eiusdem speciei.

Contrariam sententiam, visiones nimirum beatifica hominum & Angelorum esse eiusdem speciei, sequuntur Durandus in 3. d. 14. q. 1. Marsilius in eodem 3. q. 10. art. 2. & Sotus in 4. d. 89. q. 3. artic. 2. quæ probabilior est. Primò, quoniam sicut gratia & caritas, quæ est radix & principium meriti, & cui respondet præmium, est eiusdem speciei in Angelis & hominibus: ita etiam præmium ipsum esse debet eiusdem rationis & speciei. Secundò, quoniam visiones hominum & Angelorum sunt de eodem obiecto, & præcipua eorum causa, quæ proportionate sunt obiecto, nempe essentia diuina concurrens instar speciei intelligibilis, & lumen gloriæ, sunt eiusdem rationis in homine & Angelo, vt ex se est satis manifestum, & de lumine gloriæ affirmat D. Thomas de veritate q. 9. art. 1. ad 17. ergo licet intellectus, qui est minus præcipua causa, sit alterius rationis in homine & Angelo, visiones erunt eiusdem speciei: maxime cum sint effectus supernaturales, qui ex causis supernaturalibus præcipue pensandi sunt.

Obiectis.

Obiectis, visio beatifica Angeli essentialiter continetur sub intellectione Angeli, & visio beatifica hominis sub intellectione hominis: sed intellectio hominis & Angeli specie, aut genere subalterno distinguuntur: si ergo visio beatifica hominis, & Angeli sunt eiusdem speciei infima: fit, vt vna species ratione quorundam indiuiduorum contineatur sub vno genere, & ratione aliorum sub alio, ac proinde, vt vna species infima ponatur sub duobus generibus non subalternatim positis quoad alia ac alia sua indiuidua, quod est absurdum.

Responsio.

Respondendum est, intellectionem creatam in communi in hæc duo membra proximè diuidendam esse, videlicet in eam intellectionem, quæ quoad substantiam actus elici potest viribus intellectus creati, & in eam quæ neque quoad substantiam elici potest viribus intellectus creati, vt est sola visio beatifica. Quæ diuisio non est vniuoci, sed cuiusdam analogi in analogata. Intellectio namque, quæ neque quoad substantiam actus esse potest viribus naturalibus intellectus, non est vniuocè intellectio cum cæteris intellectionibus, vt pote extra totum genus intellectionum, quæ intellectui propriæ sunt, omnino existens. Quare ad argumentum negandum est, visionem beatificam Angeli, aut hominis essentialiter contineri sub intellectione in communi Angeli aut hominis tamquam sub aliquo vniuoco.

Aco. Vnde non sequitur, vnam speciem infimam quoad alia ac alia indiuidua contineri sub diuersis generibus non subalternatim positis: sub nullo enim eorum continetur, vt illa genera sunt: sed est species ab illis contradiuisa. Quo loco obserua, esto dicemus visiones beatificas hominum & Angelorum specie inter se distingui, cum negandum non esset illas omnes conuenire in aliquo genere vniuoco, quod esset visio beatifica in communi, non effugeremus vim argumenti: illud enim genus, quo ad aliam ac aliam partem sibi subiectam, collocaretur similiter sub duobus generibus non subalternatim positis, nempe sub intellectione hominis, & sub intellectione Angeli in communi.

Ad primum ergo argumentum in oppositum dicendum est, maiorem solum esse veram, quando actus ita sunt proprii potentiarum, vt viribus naturalibus ipsarum emanare ab eis possint, saltem quoad substantiam actus: quando enim adè sunt supra facultatem ipsarum, vt neque quoad substantiam actus ab eis possint emanare, cum exiguum admodum causalitatis circa eos habeant, aliæque sint præcipue causæ eorum, concursus tam exiguus potentiarum naturalium specie distinctarum, non est satis vt actus fiant specie distincti.

Ad secundum dicendum est, omnes esse de eodem obiecto primario, nempe de essentia diuina, in qua tamen (vt vidimus) quidam vident plures res creatas, quàm alij, quæ pertinent ad obiectum secundarium: distinctio autem specifica notiarum ex obiecto primario attendenda est.

Ad tertium dicendum, Theologos concedere inter beatos alium alio esse essentialiter beatiorem, quia beatitudo essentialis, hoc est, beatitudo animæ, est maior in vno quàm in alio: non verò quòd in vno sit essentialiter perfectior, quàm in alio, & consequenter sit distincta specie.

ARTICVLVS VII.

Virum videntes Deum per essentiam ipsum comprehendant.

RATERMISSIS aliis acceptionibus comprehensionis, quas Gabriel. 1. distinct. 3. quaest. 7. & in 3. dist. 14. quaest. 1. artic. 3. dubio 2. cum suo Ochamo distinguit, quâsque Sotus in 4. dist. 49. q. 3. art. 1. & super præmium Physicorum merito reicit & impugnat, vt pote pro libito potius, quàm iuxta nominis significationem traditas. Comprehensio, vt hoc loco in responsione ad primum notat D. Thomas, duobus modis accipitur. Vno, vt opponitur insequutioni: etenim apprehensio, tentio, atque consecutio eius, quod insequeremur, comprehensio dicitur. Hoc modo beati videntes diuinam essentiam Deum comprehendere dicuntur, iuxta illud ad Phil. 3. *Sequor autem, si quo modo comprehendam.* Et 1. ad Cor. 9. *Sic currite, vt comprehendatis.* Per visionem namque tenent atque assequuntur id, in quod per spem & desiderium, dum in via erant, tendebant. Comprehensio hoc modo sumpta est vna è tribus dotibus animæ, vt 1. 2. q. 4. art. 3. explicatum est. Quo loco animaduertendum est, non quamcunque visionem diuinæ essentia dici comprehensionem in hac acceptione, sed solam eam visionem, quæ est per modum habitus & cum securitate, quòd nunquam amitteretur: hæc namque est quæ vacuat spem, per quam in Deum tendimus. Atque de hac intelligendus est Paulus ad

Ad primum in contrariũ.

Ad secundũ.

Ad tertium.

Comprehensio quorundam.

ad Romanos 3. dum ait : *Quod vident quis, quid sperant?* se scilicet visurum & per visionem conquireturum. Quare Paulus, dum iuxta Augustinum & D. Thomam, in transitu vidit diuinam essentiam, non fuit simpliciter comprehensor, sed viator.

Comprehensio in seipsum non potest

Altero modo accipitur comprehensio pro inclusione. Quoniam verò qui rem perfectè cognoscit, hoc est, quantum ex se est nota cognosci, eam quasi complecti & includere cognitione videtur: per metaphoram, qui rem cognoscit, quantum de se est apta cognosci, dicitur eam comprehendere: qui verò inferiori aliquo genere cognitionis eam cognoscit, non dicitur illam comprehendere. Vnde Augustinus 12. de Ciuitate Dei 18. ait : *Quidquid scientiã comprehenditur scientis cognitione finitur.* Quod non est intelligendum positiuè, vt ipsemet Augustinus eo in loco satis explicat, & Durandus in 3. q. 1. 4. q. 1. atque Scotus ibidem ad secundum adnotarunt, quasi necesse sit, vt cognoscens pertinet ad finem rei cognoscendã: sic enim Deus non diceretur comprehendere seipsum, cum sine & termino entitatis ac perfectionis careat, eò quòd sit infinitus: sed intelligendum est negatiuè, ita vt entitas & perfectio obiecti non excedat cognitionem, sed tantum cognoscatur, quantum de se potest cognosci: quo pacto Augustinus ibidem ait, *Deum comprehendere seipsum, atque infinitate sua cognitionis quodam modo excludere infinitatem suã cognitionis & perfectionis.* Comprehendere ergo in hac significatione est cognoscere rem, quantum illa de se valet cognosci, vt hoc loco definit D. Thomas. Quare quid, quod sciri potest, cognosceret sola opinione, non diceretur illud comprehendere: quippe cum nõ penetraret extrema, ita vt cognosceret necessitatem connexionis vnus cũ altero, quã habent suapte natura. Qui etiam id quod sciri potest ex causa, sciret solum ab effectu, non diceretur illud comprehendere: eò quòd non cognosceret causam necessariã connexionis, quam extrema habent ex natura rei. Quare neuter cognosceret rem obiectam quantum de se cognosci valet, neque ea cognitione, qua suapte natura est apta cognosci: & ideo eam non comprehenderet.

Deus comprehendit seipsum

In hac ergo posteriori significatione comprehensionis excitatur hoc loco quaestio proposita, cui D. Thomas respondet huiusmodi conclusione. Nullus intellectus creatus potest comprehendere diuinam essentiam. Hęc est de fide, probaturque ex illo Ieremie 32. *Fortissime, magne, potens, Dominus exercituum nomen ubi magnus consilio, & incomprehensibilis cogitatio.* Iob. 11. *Foras vestigia Dei comprehendes, & vsque ad perfectum omnipotentem reperies:* quasi dicat, nequaquã ideo que adiungit, *Excelsior celo est, &c.* Licet autem verba sint, non Iob, sed Saphar Naamathitis, verba tamen amicorum Iob, in quibus errare non deprehenduntur, non modicam habent auctoritatem. Saltem ad confirmandum tamquam Agiographa, quod aliunde probatur esse apertè de fide. Ad Romanos 11. *Quam incomprehensibilia sunt iudicia eius.* Accedit definitio Ecclesiã, tum alibi, tum in Concilio Lateranensi 2. cap. *firmiter*, de summa Trinitate & fide Catholica. Vnus est verus Deus, æternus, immensus, incommutabilis, incomprehensibilis, &c. Hęc autem omnia testimonia intelligenda sunt in comparatione intellectus creati. Deus namque suo intellectu se ipsum comprehendit, vt de se est notissimum, & Augustinus affirmat 12. de ciuitate Dei, cap. 8. Quanta enim est entitas & perfectio Dei, tanta est in eo vis ad se ipsum cognoscendum, ac proinde tantum se ipsum cognoscit, quantum valet cognosci. Probat Diuus Thomas conclusio-

Molina in D. Thom.

nem proposuit, quoniam, cum Deus sit infinita entitatis & perfectionis essentialis, aptus est suapte natura infinite cognoscere, sed nullus intellectus creatus potest eum infinite cognoscere, eò quòd pro quantitate luminis gloriã intellectus creatus cognoscat plus, aut minus Deum, nullaque ratione esse possit infinitum lumen gloriã, quod tamen esset necessarium, vt intellectus creatus Deum infinite cognosceret: ergo nullus intellectus creatus potest Deum comprehendere, etiam de potentia Dei absoluta.

Circa responsionem ad secundum & ad tertium argumentum D. Thomam notandum est, quamuis nihil eorum, quæ sunt formaliter in Deo, lateat beatos videntes diuinam essentiam: nihil tamen eorum ita intelligi ab eis, vt penetraret omnino, hoc est, quantum in se potest intelligi. Quare licet beatus quoduis Dei attributum totum videat, eò quòd vnumquodque sit res indiuisibilis, cuius non est videre aliquid, quin tota illa videatur: licet etiam beatus videat modum cuiusque attributi, nepe esse infinitum, non tamen videt illud omnino, id est, quantum suapte natura videri potest: quia vt D. Thomas optimè ait, *modus obiecti non est modus cognoscens*, id est notitia, qua cognoscens cognoscit rem obiectã, quã modus obiecti non est, qualem ex se vendicat modus obiecti, eò quòd cum modus obiecti sit infinitus, vt vendicat notitiam infinitã, qua entitas infinita obiecti continens eminenter totam latitudinem entis, quod creati potest, infinite cognoscatur & penetraret. Videt ergo beatus quoduis attributum, atque videt illud esse infinitum: non tamen videt illud infinite, ita vt penetrat infinitatem & virtutem ipsius, atque adeo cum nullum cognoscat, quantum de se valet cognosci, nullum poterit comprehendere.

Beatos nihil eorum lateat, quæ sunt formaliter in Deo: nihil tamen eorum comprehendunt.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum videntes Deum per essentiam omnia in eo videant.

DISPUTATIO I.

PRIMA conclusio huius articuli est. Nullus intellectus creatus videns Deum potest cognoscere in eo omnia, tam quæ facit quam quæ potest facere. Probat, Creatura, quæ videtur in Deo, videtur in eo, vt effectus in sua causa, sed nullus intellectus creatus potest videre in Deo omnes effectus, qui sunt in illo tamquam in causa: ergo nullus intellectus creatus videns Deum potest cognoscere in eo omnia tam quæ facit, quam quæ potest facere. Maiorem probat, quia ea, quæ in Deo videntur, ita videntur, vt sunt in illo: creatura autem sunt in Deo, vt effectus sunt virtute in sua causa: ergo videntur in eo, vt effectus in sua causa. Minorem verò probat, quia ille solus intellectus potest in causa cognoscere omnes causas effectus, qui causam comprehendit: quò enim causa perfectius videtur, eò plures effectus in ea videri possunt: vt in eo licet cernere, qui perspicacioris est intellectus: is enim, quia melius penetrat principia sibi proposita, quàm penetrat ea is, qui hebetioris est intellectus, ex vno principio sibi proposito plurius conclusionum cognitionem accipit: ad cognoscendum ergo in causa omnes eius effectus, & omnes rationes effectuum, requiritur cause comprehensio: cum ergo nullus intellectus creatus possit Deum comprehendere, vt articulo precedente ostensum est: sit, vt nullus intellectus

Prima conclusio. Beatorum nullus potest in Deo cognoscere omnia vniuersim, etiam quæ potest facere.

L creatus